

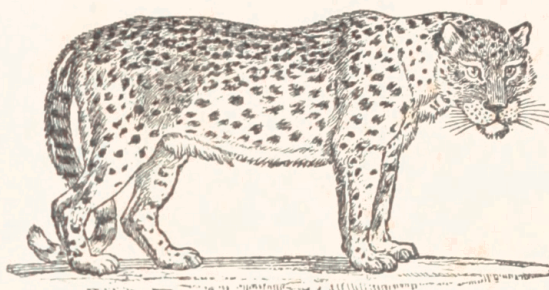
Efter Maleri af James Ramsay.

THOMAS BEWICK 1753–1828

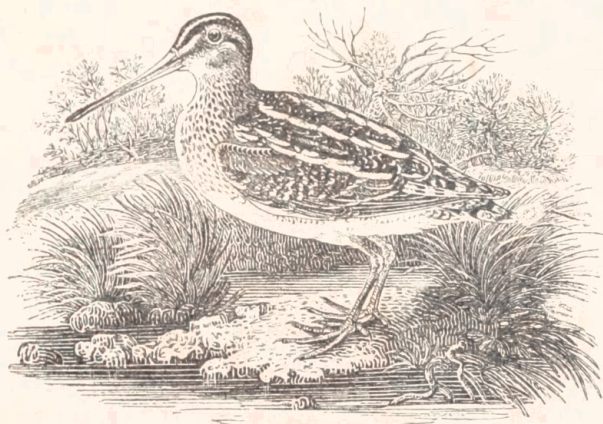
VED F. HENDRIKSEN

THOMAS BEWICK var født 1753 i Nordengland paa en lille Bondegaard tæt ved Newcastle on Tyne, i hvilken By han 1767 blev sat i Lære hos en Metalgravør og Kobberstikker, der ogsaa lejlighedsvis skar et af de tarvellige Billeder i Træ for Byens Bogtrykkere, hvem Udførelsen af Træsnit i dets daværende forhurtlede Tilstand betroedes. Bewick var tilfreds med det Fag, han blev sat til, men sukkede dog efter sin Hjemstavns friske Bakkestrog og Flodens Herligheder. Jævnlig vandrede han de tre Mil, hans Hjem var fjernet fra Newcastle, altid nydende Landets Skønhed og jagttagende Dyrelivet. Allerede som Barn havde han dyrket Tegnekunsten og fyldt sine Forældres og Naboernes Vægge med Jagtscener og Portrætter af Heste, Køer og Hunde, og disse Billeder gav ham tidlig Rang som paalidelig Portrættist af Dyrene. – I sin syvaarige Læretid fik han ingen Undervisning i Tegning udover at kopiere Ornamenter fra en Fortegningsbog, men han var saa heldig at træffe Folk, der forstod, at Drengen sad inde med særlige Evner, og som opmuntrede ham ivrigt til at studere Naturen og Dyrene. Da Læretiden 1774 udløb, fulgte Bewick sit Hjertes Trang, idet han bosatte sig i

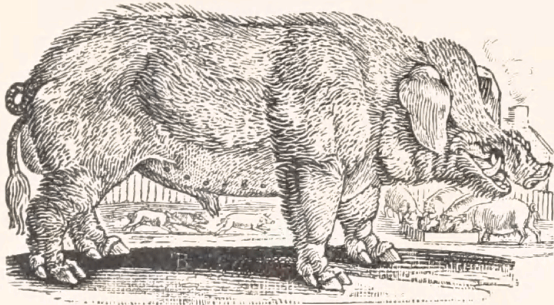
Cherryburn – Landsbyen, hvor hans Hjem fandtes – og levede der to lykkelige Aar, afvexlende dyrkende sit Haandværk efter Bestillinger fra Newcastle, men især brugende den landlige Frihed til ivrigt at arbejde paa sin egen kunstneriske Udvikling; en længere Fodtur førte ham til Skotlands Højland. – Sidst paa Aaret 1776 afsluttede han sin Ungdoms Vandretid med en Rejse til London, men dør tiltalte Livet ham ikke; Xylograferne, han traf, behagede ham lige saa lidt, og trods Kundernes Forsøg paa at holde ham fast, vendte han tilbage til Newcastle, hvor han blev til sin Død og udførte sit Livs betydningsfulde Arbejde. Fra disse Aar indeholder de Livserindringer, han nedskrev som gammel Mand, gode Vidnesbyrd om hans selvstændige og friske Opfattelse af Naturen og Menneskene, der omgav ham. Han begyndte sin Virksomhed i Kompagniskab med sin Læremester, men kom snart til fortrinsvis at beskæftige sig med Træsnit, der nu begyndte at tiltrække sig Forlæggernes og Bogtrykkernes Opmærksomhed. Hans første samlede Arbejde er Billederne til en Fabelbog: »Gay's Fables«, der udkom i Newcastle 1779. Her er dog næsten alle Billederne mere eller mindre frie Kopier

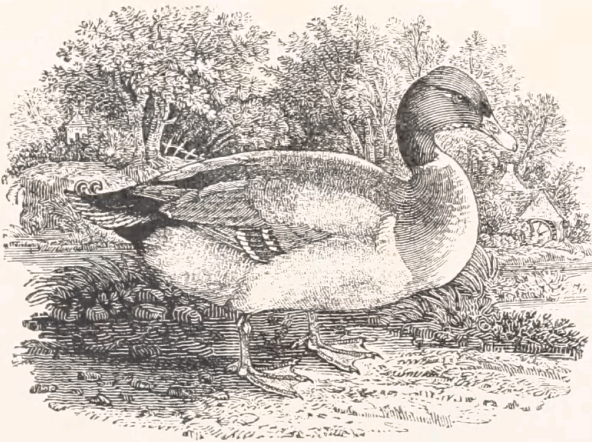
Jaguaren.

Bekkasinen.

Engelsk Orne.

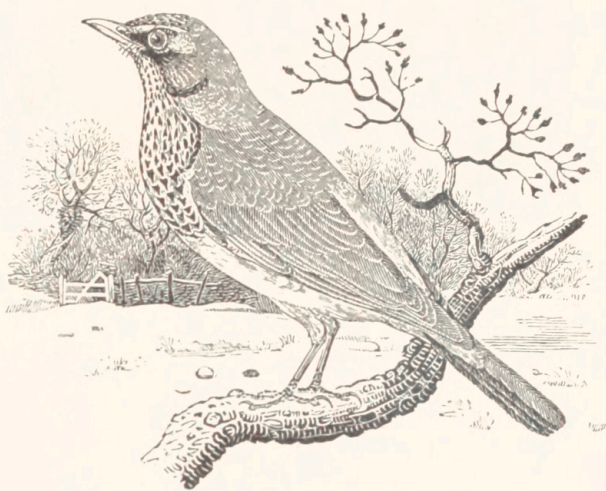
Tam-Anden.

efter en ældre Udgave, hvis første Oplag stammer fra 1722 og er et Udvalg af Æsops Fabler, udgivet af Dr. Croxall. Det antages, at Bewick allerede i sin Læretid har skaaet endel af disse Træsnit, der er af højst forskjellig Værd. I ethvert Tilfælde er det Begynderarbejder, tegnede og skaarne paa Grundlag af de gamle Illustrationer. – Fabelbogens Billeder bærer endnu ikke Bewick's Særpræg, saaledes som Tilfældet blev med den næste Bog, som en stedlig Forlægger udsendte 1784. Den blev udgivet i tre Dele under Navnet »Select Fables«, og i dens rige Billedstof viser Bewick sig helt selvstændig som Kunstner og Træskærer. Disse tidlige Bøger er store Sjældenheder og findes ikke i vore Bibliotheker, men heldigvis har vi hans Hovedværker »A General History of Quadrupeds« 1790 og »History of British Birds« – første Bind (Land-Birds) udgivet 1797, andet Bind (Water-Birds), der fulgte i 1804. – Bewick tegnede selv sine Billeder af de firfødte Dyr og Fuglene, og i begge Tilfælde naaede han, som rimeligt er, højest, naar han afbildede Hjemlandets Dyr, Hestene, Oxerne, Hundene; men fremfor alt er Fuglene – der alle havde hjemme i England – skarpt iagttagne og skaarne

med største Omhu og Udholdenhed. – Intet Under, at Bøgerne vakte stor Opsigt, ogsaa i videnskabelige Kredse, hvor man paa det Tidspunkt ikke kjendte tilnærmelsesvis saa dygtige Arbejder, og begge Værker kom hurtigt til at foreligge i adskillige Oplag.

Thomas Bewick's Teknik er ganske uafhængig af ældre Dages Træsnit, i hvilke det overalt er Kunstnerens sorte tegnede Streg der i Aftrykket giver Billedet. Bewick lader, ligemodsat og bevidst, sin i Træet graverede *hvide Linie* være

den iøjnefaldende, udarbejdet som den er i hans Træsnit paa den mørkere eller helt sorte Grund. – Han arbejdede – ligeledes i Modsætning til de fleste gamle Træskærere – med Metalgravørens Redskab: Gravstikken, og skar sine Stokke i det faste og haarde Buxbomtræ, der var savet i Skiver paa tværs af Stammen, d. v. s.: Endetræ; i gamle Dage brugte Træskæreren et beviklet Knivsblad og skar i Stokke, der var savet paa langs af Træet, som vist fortrinsvis har været Frugttræ. – En Mindelse om Kobberstikkets sorte Streg kan nok eftervises i Bewicks hvide Linie, men han formaaede at give denne sine Træsnitts Egenhed selvstændig Karakter, der sammen med den Dristighed, hvormed han bruger det helt Sorte baade i Fuglene og deres landskabelige Omgivelser, gjør hans Smaabilleder udmærket virkningsfulde. Hans Brug af Gravstikken blev fuldendt, fri og frisk i Dyrebilledernes Fjer- eller Haarlag, og han gjør med Finfølelse Rede for Blik, Hove og Kløer. Hans Tegninger og Snit er tit i bitte smaa Figurer forbløf-

Kramsfuglen.

fende udtryksfulde, som f. Ex. den lille hvide Hund, der vender sig vagtsom mod sin Følgesvend den blinde Mand, og Drengen, som skal lede ham over Aen, eller Fuglene i Luf-ten og Skaden paa den hvide Kos Ryg, og mange andre lignende Enkeltheder, som den opmærksomme Iagttaget let vil opdage. – Han er i Slægt med de smaa

Natuglen.

Hollændere, men alligevel fuldblods Englænder i Motivvalget til de Hundreder af Smaabilleder, der, især i Fuglebøgerne, afslutter Afsnittene. Det er en ypperlig Kunstner, der beskeden og fordringsløs, snart med Humør, af og til dybt alvorligt, skildrer hvad han kjendte fra sin Hjemstavns Marker eller Landsbyens Befolkning. – Fiskeren i Floden (Bewick var selv en ivrig Fisker); Vandringsmanden, som passerer den islagte Flod, ridende over en tyk Gren, eller i Sommerdagen læskende sin

Tørst ved at drikke af sin Hatteskygge; Vagabonder af begge Kjøen, der forsvarer sig mod Hund eller Fjerkræ, og som sover en Rus ud under Buskene; den velplejede græssende Hest med Nettet under Halen og den fattige Hønskræmmers udslidte Øg i Vintervejret; Hanekampen og Hønen, der værger Kyllingerne mod Hunden.

Der er skrevet meget og vidtløftigt om Bewick, og foretagsomme Forlæggere og Bogtrykkere har i England trykt Mængder af tarvelige Træsnit og udgivet disse som Arbejder af ham. Englands betydeligste Xylograf W. J. LINTON gjør i sit store Værk: »Masters of Wood-Engraving«, der fremkom 1889, i Kraft af den Rest af Tradition, han fra sin Læretid kjendte, sit til at rense Bewick for alle Tildigtninger og giver ham – om end lidt haardhændet – den fulde Honnør han fortjener. Fra hans Bog lærer man ogsaa endel om den Række dygtige Elever, der udgik fra Bewicks Værksted i Newcastle, og som har arbejdet med paa de mange Vignetter, som senere Udgaver af Fuglebøgerne udvidedes med. Luke Clennel var en saadan tidlig og meget dygtig Elev, der allerede har tegnet og skaaret mange af de landskabelige Slutbilleder i anden Del (Water-Birds) 1804. Tildels paa Grundlag af Chattos Oplysninger, angiver Linton, at følgende af de her gjengivne Billeder er udførte af Clennel, nem-

lig: Jægeren, der skyder en Fugl, Flodbilledet med Skibe paa Land og Klippe- kysten med Bølgeslaget. – Der er i de to sidstnævnte Smaabilleder virkelig en videre Udvikling af den Bewickske Teknik, der viser Vej fremefter mod hans Efterfølgeres overordentlige Udførelse af Elegancen i Behandlingen. Ogsaa Søens og Luftens tonede Partier er ny i Karakteren, thi Bewick selv indlod sig ikke paa slige fine Toninger, der krævede en Teknik, han ikke naaede at mestre, og hans Træsnit har næsten aldrig Lufttoner over Landskabets Træer eller Huse. Men selv med Anerkjendelse af dygtige Lærlinges Hjælp staaer det alligevel fast, at det er ham alene, der gjenfødte det i attende Aarhundrede saa dybt sunkne og foragtede Træsnit, og det blev hans Elever og deres Efterfølgere, der i London, tildels ogsaa i Paris og Leipzig, vakte Interesse for Træsnittets Værd. – Havde Bewicks Teknik smagt lidt af Kobberstikkets, kom Efterfølgerens Arbejder til at ligne det opdukkende Staalstiks sødladne Elegance. – Yngre Kunstnere, der i London arbejdede for de begyndende illustrerede Blade, som Vittighedsbladet »Punch« og »Illustrated London News«, reddede det fra paany at gaa til

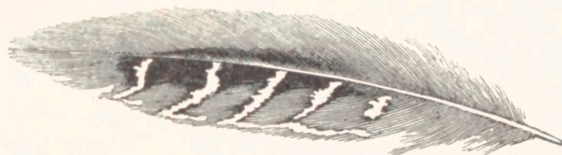

Grunde. Ligesaa gik det i Frankrig og Tyskland, ogsaa dør tegnede fremragende Kunstnere for Træsnit og gav de trykte Billeder et selvstændigt nationalt Præg; men i Tiden helt op mod 1840 kan man endnu kjende den engelske Paa-virkning i franske og tyske illustrerede Bøger.

Det moderne Træsnitts vidtfor-grenede Ud-vikling i det nittende Aarhundrede ligger klart for Dagen. I Amerika naaedes tilsidst en mærkelig for-finet, men farlig Teknik, der sammen med et højt udviklet Hurtig-presse-Arbejde førte til bravour-mæssige Resultater. Linen var løben ud, og Træsnittets Efter-blomstring, der grundlagdes af Bewick i Newcastle, afsluttedes omtrent paa hundrede Aar. Fotografiske Ætse-metoder blev efterhaanden istand til at bryde Træsnittets Enevælde. — Dog, en Slags Renæssance oplever vi, om end i meget fjernt Slægtskab med den rigtige Renæssancetids Træsnit, thi en yngre Kunstnerslægt begyndte sidst i det 19. Aarh. at dyrke en primitiv Træs-nitsform og skar selv deres Tegninger i Træ, som de ogsaa ofte selv trykkede. — Der er Fare for at dette personligt prægede Arbejde ogsaa vil løbe ud i Sandet, thi man lader sig friste til at knytte Undervisning i slige

Træsniisarbejder til den Uddannelse, som Kunstsukoler og Akademier yder. Dette vil vise sig at være den sikre Undergang for denne fri Form af saadant særpræget kunstnerisk Arbejde. – Her i Landet er der efterhaanden adskillige Kunstnere, der nu og da arbejder med Træsnit. En af disse, Maleren Johannes Larsen, har haft Forstaaelse af Værdien i Bewicks Behandling og lært af hans Brug af den *hvide Linie*. Det mærkes i mange af hans smaa Fuglebilleder og kommer kraftigt frem i flere, fra de sidste Aar stammende, Træsnit af Fugle i stort Format, der virke pragtfuldt ved den dristige Brug af dybt Sort og en levende Anvendelse af den hvide Linie i Mellemtone.

Forening for Boghaandværk forsøgte i sine yngste Aar at vække Medlemmernes Interesse for de af Bewick illustrerede Værker, der fandtes i vore Bibliotheker. I 1890 fremlagdes disse Bøger sammen med andre, der omhandlede hans Liv og hans Arbejders Værd, ved et af Foreningens Søndagsmøder, og ved samme Lejlighed blev der gjort Rede for Mandens Betydning. Samtidig udførtes – med en større Fremstilling af Træsnettets Historie for Øje – den Række Gjengivelser efter Bewicks Billeder, som her trykkes. Kun et Par af disse er tidligere trykt i Artiklen »Illustration, dens Fremstilling og Forhold til Bogtryk« i »Tidsskrift for Kunstindustri« 1891, og i Svend Dahls Haandbog i Bibliothekskundskab. Her meddeles endvidere en Fortegnelse over de af hans Bøger og de Værker om hans Liv og Arbejde, der findes i vore offentlige Bibliotheker.

Guldsparven.

Sneppen.

Johannes Larsen: Bekkasin. Originaltræsnit 1921. $\frac{2}{5}$ St.
(Leo Swanes Fortegnelse No. 127.)

Fortegnelse over Værker af og om Thomas Bewick i Kjøbenhavnske offentlige Bibliotheker og Samlinger.

A general history of quadrupeds. Newcastle 1790, Universitetsbibliotheket.

History of British birds, I–II, haves i forskjellige Udgaver, alle trykt i Newcastle. I, 1797, Kgl. Bibliothek. I–II, 1804, Universitetsbibliotheket. I–II, 1805, Kgl. Bibliothek. I–II, 1826, begge Steder.

Select fables, with cuts by Thomas & John Bewick. London 1820, Kgl. Bibliothek. (John Bewick var Th. B.'s tidligt afdøde, talentfulde Broder.)

A memoir of Thomas Bewick, written by himself. Newcastle 1862, Kunstindustrimuseet. Ny Udgave, London 1924, Kgl. Kobberstiksamling.

Thomas Hugo: The Bewick collector. A descriptive catalogue of the works of T. & J. Bewick. London 1866–68, Kgl. Kobberstiksamling.

Robert Robinson: Thomas Bewick. Newcastle 1887, Kgl. Bibliothek.

Austin Dobson: Thomas Bewick. London 1899, Kgl. Bibliothek.

W. A. Chatto & John Jackson: A treatise on wood-engraving. London 1839, Kgl. Bibliothek, Kgl. Kobberstiksamling, Kunstindustrimuseet.

W. J. Linton: A history of wood-engraving. Boston 1882, Kgl. Kobberstiksamling, Kunstindustrimuseet.

Endelig kan det anføres, at Kgl. Bibliothek ejer en Bog indeholdende Kobberstik af Thomas Bewick, nemlig Matthew Consett: A tour through Sweden, Swedish Lapland, Finland and Denmark. Stockton 1789.